

A Magyar Katolikus Egyház roma/cigány pasztorációs irányelvei

I. Alapelvek

„A Krisztustól az Egyházra bízott küldetés arra irányul, hogy *minden embert elvezessen Krisztus hitére, szabadságára és békéjére példájával és az igehirdetéssel, a szentségekkel és a kegyelem többi eszközével, könnyűvé és biztossá téve számukra a Krisztus misztériumában való teljes részesedés lehetőségét*” (Vándorlók és Utazók Lelkigondozásának Pápai Tanácsa, Irányelvek a cigánypasztorációban 1; vö. AG 5). A II. Vatikáni zsinat felhívja a püspökök figyelmét, hogy „különös gondot kell fordítani azokra a népekre, akik életkörülményeik miatt nem részesülnek eléggé a plébánosok szokásos, közös lelkipásztori gondozásában, vagy azt teljességgel nélkülözik” (CD 18). Ezek közé sorolja a zsinati dokumentum a nomádokat is. Az egyháznak a cigányok iránti különleges figyelmét, szeretetét erősítette meg Boldog VI. Pál pápa is, amikor a cigányokkal történt híres pomeziai találkozása alkalmával ezt mondta: „Ti az Egyház szívében vagytok!” (Irányelvek 21)

Az Egyház legfőbb küldetése az evangélium hirdetése minden embernek, *különösen is a legszegényebbeknek*. „Az egyház katolicitásának és küldetésének belső természete is megköveteli egy ilyen lelkipásztorokodás megszervezését... Az Egyház különösen is ott áll a szegények és elnyomottak mellett, és szívesen hoz áldozatot értük... Saját egyházi identitásának elárulását jelentené, ha küldetésének teljesítése közben helyet adna a diszkrimináció bármilyen formájának is. Alapítójának nyomán – aki Isten küldötte, s azért jött, hogy örömhírt vigyen a szegényeknek, szabadulást a foglyoknak, látást a vakoknak, hogy felszabadítsa az elnyomottakat és hirdesse: elérkezett az Úr esztendeje (Lk 4,18-19) - az Egyház keresi azokat az egyre megfelelőbb eszközöket, melyek segítségével eleven és hatékony módon tudja hirdetni az evangéliumot a cigányoknak.” (Irányelvek 29-32)

A cigányság *sajátos kultúrája* is megkövetel egy sajátos lelkipásztori gondoskodást. A cigány kultúra és hagyomány legszimpatikusabb elemei: a nagyon erős családi köteléket; a gyermek szeretetét; az elhunytak iránti kegyeletet; a mély vallásos érzéket; a természetességet és a derűre, ünneplésre való készséget; igen gyakran nagy tehetséget a zenéhez, a tánchoz és más művészetekhez. Ugyanakkor a cigány kultúrának van számos negatív eleme is: a tervezés és előrelátás hiánya; a megbízhatatlanság; a magántulajdon tiszteletének gyakori hiánya; az indulatokon való uralkodás nehézsége; a nőekkel szembeni nemritkán tapasztalható erőszakos, rajtuk uralkodó viselkedés. Az evangélium ennek a kultúrának elemeit kell, hogy átjárja, erősítse, a negatív vonásoktól megtisztítsa. A cigányság, „mint Isten vándorló népének egy sajátos csoportja, különleges lelkipásztori magatartást érdemel, és megilleti értékeinek megbecsülése.” (Irányelvek 29) „Az Egyház semmit sem vesz el egy-egy népnek ideigvaló értékeiből, sőt ellenkezőleg: felkarolja és átveszi a népek tehetségeit, szellemi kincseit, szokásait, amennyiben jók, és éppen átvételükkel megtisztítja, erősíti és nemesíti azokat.” (LG 13) Mindez azt is jelenti, hogy „elfogadjuk a cigányság saját identitására irányuló törvényes követeléseit és azon jogát, hogy mint *saját identitással* rendelkező népesség épüljön be az egyházi és polgári társadalom életébe.” (Irányelvek 36)

A magyarországi cigányság nem homogén. Három legfőbb csoportja a magyar cigányok (romungrók), az oláh cigányok és a beások. Különböznek az egyes csoportok, sőt az egyének is a tekintetben, hogy *a cigány és a magyar identitás, a cigány és a magyar kultúra* milyen módon keveredik, kapcsolódik össze bennük. Fontos hangsúlyozni, hogy a két identitás nem zárja ki egymást. A legtöbb magyarországi cigány ember nagyon büszkén magyarnak is vallja magát. *Tiszteltben kell tartani mindenkinek azt a szabadságát, hogy a maga kulturális, nemzeti identitását meghatározza, és megélje*. Ugyanakkor fontos erősíteni a *nyitottságot* más kultúrák és identitások felé, *közös hazánk és a tágabb közösség iránti felelősség* érzését. Péli Tamás cigány festőművész mondta, hogy a cigány ember

homlokán kettős aranypánt van: a cigány identitása és a magyar kultúrája, és egyikről sem hajlandó lemondani. Az evangélium kovásza is ezt a kettős identitást erősíti cigány testvéreinkben.

A nemzetek sokféle nyelve, kultúrája a Teremtő Isten ajándéka. Ő akarta azt, hogy az ember történelmi módon, kultúrák sokféleségében bontakoztassa ki önmagát, valósítsa meg Isten üdvözítő tervét. Az egyház odafigyelése a cigány kultúrára és tisztelete ennek a kultúrának sajátosságai iránt a Teremtő Isten szándékának felel meg.

Az Egyház azt az örömhírt hirdeti, hogy *minden ember Isten képmása* (Ter 1,27), függetlenül attól, hogy milyen a bőre színe, az anyanyelve, a kultúrája. Minden ember Isten remekműve. Krisztus mindannyiunkért áldozta fel önmagát a kereszten. Ez az örömhír helyes büszkeséget és öntudatot, hálát ébreszt az emberben. Erre különösen is szüksége van a cigány embernek, hiszen igen gyakran küzd az értéktelenség érzésével, gyakran érzi sorscsapásnak azt, hogy ő cigánynak született.

A cigánypasztoráció türelmet és reményt igénylő feladat, amely *hosszú távon* hoz gyümölcsöt. A magvető bizalmával kell végezni, aki látja, hogy némely szem az útfélre, vagy köves talajba hullik, de vannak szemek, amelyek jó földbe hullanak, és százszoros termést hoznak (vö. Mk 4,1-9).

II. Az evangélium hirdetése

1. Az evangélium hirdetői

„Hogyan higgyenek abban, akiről nem hallottak? S hogyan halljanak róla, ha nincs, aki hirdesse? S hogyan hirdesse az, akit nem küldtek? Ezért meg van írva: Milyen kedves a jövetele annak, aki jó hírt hoz.” (Róm 10,14-15). Az evangélium meghirdetéséhez mindenekelőtt az ige hirdetőire van szükség.

„A sajátos cigány világszemlélet és életforma nem egykönnyen hasonlítható az emberiség más szociális valóságához... Ebből következik, hogy alkalmas lelkipásztori ellátást kell kidolgozni a cigányok részére, melyet nem lehet leegyszerűsíteni arra, hogy a többi krisztushívő közé való integrálódásra készítjük őket. Észre kell vennünk, hogy az Egyháznak a lelkipásztorkodás szempontjából megszervezett *rendes és területi* intézménye általában nem teszi lehetővé a cigányok számára, hogy hatékonyan és tartósan beépüljenek az egyházi életbe és közösségbe... Bizonyos értelemben az Egyháznak magának is cigánnyá kell válnia a cigányok körében.” (Irányelvek 37-38)

a. Felelős püspök

„A püspöki konferenciákon nevezzenek ki egy cigánypasztorációért *felelős püspököt*. Jó lenne, ha rendelkezne a cigányság körében szerzett lelkipásztori tapasztalattal. Mutakozzon különösen is gondoskodónak a cigányokkal szemben, segítse a lelkészek és plébánosok cigánypasztorációs munkáját. Informálja az egyes püspököket az egyházmegyékben élő cigányok helyzetéről és viszont, biztassa őket, hogy bízzanak meg egy papot, szerzetest vagy világi hívőt a cigányok körében végzett lelkipásztori munka ébrentartása érdekében.” (Irányelvek 89)

b. Országos Intézet

„Akkor is, ha az országos lelkészségek vagy hasonló irodák nem uniformizált módon vannak megszervezve, általánosságban magukba foglalnak egy országos irányítást, lehetőleg egy-két asszisztens segítségével. Országos találkozók amelyeken részt vesznek cigányok, papok, szerzetesek, és világi gázdások, segítik a cigányságot érintő problémák megtárgyalását. Ezen a téren elengedhetetlen a felelős püspök munkája.” (Irányelvek 90)

A MKPK 2014-ben létrehozta a *Boldog Ceferino Intézetet*, amelynek legfőbb célja, hogy a cigánypasztorációban résztvevő munkatársakat képezze, valamint a cigánypasztorációt összehangolja, segítse.

Az évről évre megszervezett *országos cigány-nem cigány találkozók* segítik a cigány közösségek hitének erősödését, és fontos üzenetet közvetítenek a társadalom felé is.

c. Egyházmegyei cigánypasztorációs referensek

Minden magyarországi *Egyházmegyének* van *romapasztorációs referense*. Lehetőleg olyan személyt nevezzen ki erre a feladatra a Megyéspüspök, aki hívást érez és alkalmas is a cigánypasztorációra. Az egyházmegyei referensek évente legalább egyszer találkoznak, hogy a cigánypasztoráció aktuális kérdéseit megtárgyalják, tapasztalataikat megosszák, képzésben részesüljenek és szolgálatukhoz megerősítést kapjanak.

Egyes egyházmegyékben külön romapasztorációs bizottságok is vannak.

d. Romológia és cigánypasztoráció oktatása a szemináriumokban

„Fontos az is, hogy az érintett országok *szemináriumai*ban és *szerzetesi intézményeiben* a nevelés során legalább érintőlegesen és általánosságban, de foglakozzanak a cigányok érdekében végzett lelkipásztori munkával.” (Irányelvek 94) Ezért minden teológiai főiskolán javasolt a romológia, a cigánypasztoráció, és a cigány népismeret oktatása. Lehet ezt a tematikát a Pasztorális tantárgy keretein belül oktatni, vagy önálló tanegységként. Javasolt cigánypasztorációban aktívan részt vevő atyák, szerzetesek valamint cigány munkatársak meghívása ezekre az órákra. A MKPK cigánypasztorációs bizottsága egy külön cigánypasztorációs tantárgy- ill. tananyagleírást is kidolgozott a Teológiai Főiskolák számára.

e. A cigánypasztoráció témaköre a papi továbbképzések során

„A püspökök fordítsanak kellő figyelmet a lelkipásztorkodás ezen típusára *a klerikusok állandó képzésének* egyes állomásai alkalmával.” (Irányelvek 83) A papi továbbképzések, ill. hitoktatók továbbképzése folyamán újra és újra legyen téma a cigánypasztoráció fontossága, annak módszerei, nehézségei, szükségessége.

f. Cigánypasztorációs munkatársak lehetőleg a cigányság köréből

„Minden tevékenységnek arra kell irányulnia, hogy segítse a cigányokat abban, hogy ők maguk váljanak felelőssé saját sorsuk irányításában. Az országos iroda, vagy azzal egyenrangú intézmény segítheti a *hit iskoláinak* létrehozását azon cigány házaspárok vagy családok részére, akik szeretnének konkrét módon is részt venni közösségeik keresztény animálásában” (Irányelvek 90-91) A Boldog Ceferino Intézet a MKPK által jóváhagyott képzési terv szerint képzési *cigánypasztorációs munkatársakat*. A kiképzett munkatársakat, ha a *Megyéspüspök* jónak látja, *nevezze ki* egyes plébániákra cigány közösség-szervezőnek, cigánypasztorációs munkatársnak.

„A lelkipásztori munkatársak... arra hivatottak, hogy a cigányok szolgálatára szenteljék magukat, pontosan meghatározott feladatokkal és esetlegesen a püspök, vagy az e célra létrehozott lelkipásztori struktúra élén álló személy „megbízó levelével” (lettera di missione). A Megyéspüspökre, ill. az eparchára tartozik, hogy elismerje a kívánt szolgálatot, és hogy rábízza a képzést a püspöki felelős által irányított nemzeti vagy regionális csoportra.” (Irányelvek 96)

A cigánypasztorációs munkatársak segíthetik a plébános kapcsolatteremtését a cigány családokkal, esetenként végezhetik a keresztelési oktatást, szervezhetnek családi imaközösségeket. Tevékenységük fontos a cigányság körében gyorsan terjedő szekták tevékenységének ellensúlyozására is.

g. Személyi plébánia

Ahol ez alkalmas lelkipásztori eszköznek látszik, javasolt személyi plébánia felállítása a cigánypasztoráció céljára. A személyi plébánia területén élő romák szabadon dönthetik el, hogy a személyi, vagy a területileg illetékes plébánia lelkipásztori szolgálatát kérik (pl. keresztelés vagy esküvő esetében).

A katolikus egyház XII. Piusz pápa Exul familia kezdetű apostoli konstitúciójának megjelenése óta (1952. szept. 30.) különleges súlyt fektet a területi szerveződésű egyházmegyei és plébániai pasztoráción túlmenően a sajátos csoportok (bevándorlók, más etnikai, kulturális vagy nyelvi közösséghez tartozó hívek, más rítusú katolikusok, egyetemisták stb.) lelkipásztori ellátásának megszervezésére. Ezt a különleges figyelmet tükrözi a CIC 568 k., a Püspöki Kongregáció Ecclesiae imago kezdetű direktóriuma (1973; 151. 174. 183) és a Vándorlók és Útonlevők Pápai Tanácsának Erga migrantes kezdetű dokumentuma is (2004). A megyéspüspök az egyházmegye területén található különleges csoportok lelkipásztori ellátását megszervezheti személyi plébániák vagy missziók létesítésével (CIC 518 k.), speciális püspöki vikárius, vagy külön ezzel a feladattal megbízott lelkészek kinevezésével. Akkor is, ha nem látszik megfelelőnek személyi plébánia vagy misszió létesítése, az Erga migrantes kezdetű dokumentum nagyon ajánlja a saját templom vagy kápolna megjelölését a sajátos lelkipásztori szolgálat céljára (8. art.).

Nagyon helyesnek látszik, hogy minden egyházmegyében jöjjön létre egy cigánypasztorációs központ és *a cigánypasztoráció számára különlegesen is kijelölt templom*, ahová a roma katolikusok is bátrabban fordulhatnak minden kérésükkel, nehézségükkel. Fontos volna az egyház cigányok számára érthető, vonzó arcát megteremtünk, különben lehet, hogy történelmi lehetőséget szalasztunk el. Spanyolországban például a hagyományosan katolikus cigányságnak mostanára több mint fele az ún. Philadelphiai egyház (karizmatikus jellegű kiségyház) tagja lett.

Természetesen az ilyen saját templomban kiszolgáltató szentségek esetében is elengedhetetlen a megfelelő felkészítés a szentségek felvételére (gyermekkeresztség esetében legalább egy beszélgetés a keresztelőt megelőzően), és fontos a családokat megpróbálni bekapcsolni a lakhely szerinti plébániájuk életébe is.

h. A szerzetesek szolgálata

A szerzetes közösségek sajátos karizmájuknak megfelelően igen gyakran nagyon érzékenyen és gyorsan képesek a kor különböző kihívásaira reagálni, és így a cigánypasztorációban is tevékenyek. A Szentlélekre való nyitottság, a mozgékonyág gyakran különösen is alkalmassá teszi a szerzetest arra, hogy a cigánypasztoráció néha nem könnyű, alkalmazkodást igénylő kihívásainak megfeleljen. Ezt a lelkipásztori feladatot az egyes szerzetesközösségek a megyéspüspök irányítása alatt végzik.

Szükséges és hasznos, ha az egyházmegyei és a szerzetesi kezdeményezések vezetői időről időre találkoznak, egyeztetik tevékenységüket, kicserélik tapasztalataikat.

i. Roma kispapok, papok, szerzetesek összefogása

„A cigányság protagonizmusának gondolatából fakad az imádság, hogy a Szentlélek ébresszen a cigányok között őszinte papi diakónusi és szerzetesi hivatásokat, amelyek fontosak ahhoz, hogy az egyház igazi meggyökerezéséről beszélhessünk a cigányok között.” (Irányelvek 101; vö. AG 16) A cigány származású kispapok és szerzetesnövendékek hivatását erősíti, ha időről időre találkoznak, közös nehézségeikről és örömeikről beszámolnak egymásnak, cigány és magyar, keresztény és papi/szerzetesi identitásukban megerősítést kapnak. Erre a célra a cigánypasztorációért felelős püspök időről időre hívja össze a magukat cigánynak tekintő pap és szerzetes növendékeket.

j. Plébániai közösség

Az evangélium átadása a világi hívek, a plébániai közösségek feladata is. Nagyon fontos, hogy plébániai közösségeinket *befogadó közösséggé* tegyük, ahol a szegények, hátrányos helyzetűek, a cigány testvéreink találkozhatnak az őket örömmel fogadó közösséggel, az őket befogadó Krisztussal. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy cigány testvéreink ne másutt, más vallási közösségekben keressék hitük megélését.

2. Evangelizációs csoportok

„Ebben a tapasztalhatóan nehéz helyzetben az ún. híd-közösségek, melyeket azok a gádzsó lelkipásztori munkatársak alkotnak, akik együtt élnek egy cigány közösséggel, érvényes kifejeződése az organikus egységnek és emiatt bátorítani kell őket” (Irányelvek 98).

Egy cigányokból és nem cigányokból álló pasztorációs csoport két irányban épít hidat (romák és nem romák felé). A cigány munkatársak a cigány közösség felé tudják hitelesen és eredményesen közvetíteni az evangéliumot, a nem-cigány csoporttagok pedig az egyes plébániai közösségek nem-cigány tagjait tudják érzékenyvé, befogadóvá tenni a cigányság irányában.

A cigánypasztorációs csoportok az egyházmegyei referens és a helyi plébános irányításával helyi állandó, vagy alkalmoszerű programokat szerveznek (imacsoportok, bibliakörök, tánccsoportok, gyerekprogramok, ünnepek, falu-missziók). Ilyen csoportok már működnek az Esztergom-Budapesti, az Egri, a Váci és a Hajdúdorogi egyházmegyékben, valamint a Miskolci Exarkhátusban. A jezsuita rend által működtetett cigánypasztorációs műhely is a helyi csoportokat és munkatársakat segíti a szakmai és lelkipásztori tapasztalatok megosztásával.

3. A lelkeségi mozgalmak szerepe

„Az új egyházi mozgalmaknak, melyeket a Szentlélek ébreszt az Egyházon belül, fontos szerepük lehet a cigánypasztorációban. A rájuk különösen is jellemző erős közösségi szellem, a nyitottság, a rendelkezésre állás és a tagok szívéllyessége következtében konkrét lehetőségeket kínálhatnak fel a cigányok érzelmi vallásosságának kifejezésére, elősegítve így az evangelizációt.” (Irányelvek 78)

A lelkeségi mozgalmak (mint az Alfa kurzusok, a Cursillo, karizmatikus közösségek, a Sant'Egidio közösség stb.) sokfelé hoztak komoly gyümölcsöket a cigánypasztorációban Magyarországon is. Igen gyakran egy nagyon intenzív lelki átalakulást tudnak elérni cigány hívők lelkében, olyan átalakulást, amit a hagyományos pasztorációval évek alatt sem sikerül elérni. Ezért a mozgalmak szerepvállalása a cigánypasztorációban nagyon kívánatos. Fontos az ilyen kurzusokat, hétvégéket lehetőség szerint anyagilag is támogatni.

4. Az evangelizáció kiemelt alkalmai

„A cigányok körében a zarándoklat a jámborságnak nagyrabecsült kifejezése. Gyakran a szent helyek, melyek a Szenttel való találkozás helyei, a család történetéhez kötődnek... A Keresztúti ájtatosságot is - melyet főleg zarándoklatok alkalmával végeznek - nagyra becsülik” (Irányelvek 70-71).

A cigánypasztoráció kiemelt alkalmai a 'Cigány-nem cigány találkozók', a búcsúk (Máriapócs; Mátraverebély Szentkút; Csatka), a település missziók, városi keresztutak, ünnepek (pl. Boldog Ceferino ünnepe, máj. 4.), cigánypasztorációs Szentmisék.

5. Szentségi pasztoráció

„Az a válasz, amit a cigány családok akkor kapnak, amikor gyermekük számára a keresztséget kérik, meghatározó, és egy egész életre kiható lesz... Kerülni kell a keresztség kellő felkészülés nélküli

kiszolgáltatását ugyanúgy, mint a nemcigányok számára érvényes követelmények erőszakolását.” (Irányelvek 63-64)

A lelkipásztorok törekedjenek a *keresztelést* kérő családot szeretettel fogadni. Sok helyen jól bevált gyakorlat a keresztelést megelőző beszélgetést a család otthonában végezni. Semmiképp se legyen a kereszttség feltétele valamilyen adomány, vagy egyházi önkéntes hozzájárulás kifizetése.

Sok helyen bevált gyakorlat, hogy először családoknál szerveznek *imacsoportokat*, majd kb. egy évvel később ezeket a csoportokat hívják össze a templomba a romáknak külön szervezett igeliturgiára, majd később Szentmisére. Ezeknek a külön *cigány közösségek számára szervezett Szentmiséknek* lehet a cigányokhoz közelebb álló, közvetlenebb hangulata, az énekek is illeszkedhetnek a cigányság zenei hagyományaihoz. Az ilyen külön Szentmisék során a cigány közösségek megtanulják a templomban való viselkedés szabályait is, ráéreznek a csend értékére, megérik és megértik a liturgia titkát. Ezután lehet aztán a *plébánia közös Szentmiséire* is elhozni a cigány közösség tagjait.

Temetések esetén ügyeljen a lelkipásztor a cigány hagyományokból fakadó különleges szokásokra. A cigány temetés egyik jellemzője, hogy igyekeznek a holttestet nagyon lassan kivinni a sírhoz, ilyen módon minden lehető tiszteletet megadni az elhunynak. Szerencsés, ha a temetést végző lelkipásztor előzetesen megegyezik gyászoló a cigány nagycsalád vezetőjével, és őt kéri meg, hogy a család irányításában segítsen.

6. Inkulturáció

Az általános elvek között már szó volt az inkulturáció létjogosultságáról és szükségességéről (vö. Irányelvek 34-44). A cigány kultúra értékeit fontos beépíteni az evangelizáció folyamatába.

„Mérlegelni kell a *liturgikus szövegek*, a Szentírás, az imádságok szövegeinek a különböző régiókban élő más-más népek által beszélt nyelvekre való lefordításának szükségességét is. Hasonlóan a cigányok által nagyra értékelt és alkalmazott *zene* a lelkipásztori találkozások és szertartások alkalmával nagyon is hasznos eszköz, amit érdemes támogatni és fejleszteni. Végül, mivel a cigányok *képi emlékezőképessége* nagyon is fejlett, a tanításkor használt szemléltető vagy videós segédanyagok... értékes, elengedhetetlen segítséget tudnak nyújtani” (Irányelvek 61).

Magyarországon készült el a világon elsőként a teljes Biblia cigány, lovari nyelvű fordítása (Szent Jeromos Társulat, 2008). A lovari dialektust (kiegészítve esetenként a kelderasi dialektus szavaival, nyelvtani formáival) választotta a Göttingeni Roma Világkongresszus (1981) a kialakítandó cigány irodalmi nyelv alapjául. Nagyon sokat jelent cigány anyanyelvű, vagy a nyelvet legalább részben ismerő emberek számára, ha a Szentmisében egy-egy szöveg (olvasmányok, hívek könyörgése, áldás) cigányul is elhangzik. Ahol csak lehetséges, a lelkipásztor tegye meg ezt a gesztust. A MKPK emiatt engedélyezte a temetési szertartáskönyv lovari nyelvű fordításának kiadását. Ebben a szellemben jelent meg a Leszállt közénk a Szent Isten című hittankönyvben néhány cigány nyelvű imádság, könyörgés.

A Kalyi Jag együttes által komponált Boldog Ceferino miseordinárium, a Boldog Ceferino kép terjesztése templomokban, roma közösségi házakban szintén az inkulturáció fontos eszközei. Jelzi a cigány testvéreink számára, hogy az egyházban otthon vannak, befogadják őket a nyelvükkel, kultúrájukkal együtt.

7. A társadalom mentalitásának alakítása

„Isten egész népének érzékenyebbé kell válnia nemcsak az ellenségeskedés, az elutasítás vagy a közömbösség leküzdésére, hanem a cigány testvéreink és nővéreink iránt tanúsítandó nyilvánosan pozitív magatartás elérésére is.” (Irányelvek 57) „Ebben a folyamatban fontos szerepet játszik a gádzsó iskolákban folyó oktatás. Valójában az általánosan használt iskolai szövegek a cigány népestről azt a történelmi és szociológiai szemléletet tükrözik, mely nemzedékről nemzedékre továbbadott előítéletek összessége... Ugyanígy a tömegkommunikációs eszközökön keresztül terjedő információk is ritkán

juttatják el a nagyközönséghez a cigány kultúra pozitív értékeit... A megnyílás és az informálás nagy munkájára van szükség.” (Irányelvek 44)

Támogatni és szorgalmazni kell a *cigány népismeret oktatását* katolikus és állami iskolákban, kiegészítő tananyagként (pl. osztályfőnöki órákon, Székely János: *Cigány népismeret* c. tankönyve alapján).

Szintén sokat segíthet az előítéletek eloszlatásában az esélyegyenlőségi órák tartása általános iskolákban és gimnáziumokban a roma kultúráról, felzárkózásról roma és nem roma oktatókkal.

Fontos a katolikus és más *médiában* a cigány kultúra objektív, pozitív bemutatása.

Iskolák, települések számára nagy lehetőség Boldog Ceferino ünnepe (máj. 4), vagy más cigánysággal kapcsolatos *ünnep* (pl. ápr. 8.: a Roma Kultúra Világapja; aug. 2.: a roma holokauszt emléknapja) megtartása. Ennek kapcsán lehetőség van a roma kultúra (versek, táncok stb.) bemutatására, így a diákok, ill. a település mentalitásának alakítására.

8. A szekták előretörésének jelensége a cigányság körében

„Élesen meg kell különböztetni a keresztyén felekezeteket a szektáktól és az új vallási mozgalmaktól. Ezen utóbbiak alkalmasint magukhoz csalogatják – gyakran egyenesen nem evangéliumi prozelitizmustól áthatott módon – a cigányok velük született vallásosságát, de ezek nem képeznek eredetien egyházi valóságot. Mindent meg kell tenni, hogy a cigányok ne essenek bele a szekták kelepéjébe.” (Irányelvek 77)

A cigányság körében sok olyan gyülekezet is létrejön, melyeknek nincs történelmi gyökere, nincs mély tanbeli alapja, a vezetők sok esetben önjelölt pásztorok. A cigányság sokszor a képzettség hiánya és a nagy vallás iránti nyitottsága miatt is könnyen áldozatul esik ilyen gyülekezetek vonzásának.

Fontos ezért a hitünk igazságainak védelme, a hitigazságok bibliai alapjának világos, egyszerű, de erőteljes megmutatása. Fontos az egyház cigány arcának megteremtése is, hiszen ezeknek a roma gyülekezeteknek az egyik vonzereje pontosan a cigány jellegükben rejlik.

9. A bűnözés problémája és az evangélizáció

A cigányság a vándor életformából adódóan is kevésbé tette magáévá a magántulajdon tiszteletben tartásának erkölcsi parancsát, a rendszeres munkavégzés, a minden körülmények közötti igazmondás értékét. Aki a bűnözés problémáját elbogatellizálja, egyáltalán nem szolgálja a cigányság igazi érdekeit, hiszen a bűnelkövetés nagyban „hozzájárul a többségi társadalom előítéleteinek növekedéséhez” (vö. Irányelvek 42). A bűnelkövetés és a kábítószerfüggőség különösen a fiatal nemzedékre jellemző. „A szekularizáció támadása kevésbé felkészültnek találja a cigányokat... Az elvilágiasodásnak egészen különös hatása van a fiatalok világára...” (Irányelvek 79)

A Katolikus Egyház a börtönpsztoráción keresztül sok roma bűnelkövetővel kerül kapcsolatba. Fontos lenne a börtönből kikerülők egyházi közösségbe való beilleszkedésének segítése, valamint a megelőzés.

III. Oktatás

1. Katolikus iskolák

A romák felzárkózásának három alaposzlópa a belső átalakulás-megtérés (vö. Irányelvek 56), az oktatás és a munkához juttatás. Az oktatás és a munkához juttatás egymástól elválaszthatatlanok. Ha egy cigány embernek nincs megfelelő végzettsége, nem fog tudni munkát találni. Ha pedig nincs esélye arra, hogy munkához jusson, akkor nem lesz motivációja ahhoz, hogy tanuljon.

Míg a teljes népességen belül azok aránya, akik csak 8 osztállyal, vagy még ennyi végzettséggel sem rendelkeznek 18%, a romák között ez az arány 52%. Míg a teljes népesség 62%-a tanul tovább

középiskolában, a romák közül csak 9%, és a lemorzsolódás is nagyon magas a középiskola évei alatt. Míg a teljes népesség 13%-a diplomás, a romák közül csak 1%. Ezek a romák iskolázottságára vonatkozó számok Európában a legjobbak között vannak (csak Spanyolország dicsekedhet hasonlóan jó mutatókkal), ugyanakkor az országos átlaghoz viszonyítva nagyon rosszak. Óriási a roma fiatalok lemorzsolódása az iskolai oktatásból.

A katolikus egyház mindenekelőtt iskolák fenntartásával segíti a cigány tanulók oktatását. Ilyen intézmények pl. a Kazincbarcikai Szalézi Szakközépiskola, a Zsámbéki Premontrei Gimnázium Szakközépiskola és Szakiskola, a Marista testvérek által fenntartott Karcagi Általános Iskola, stb.

Sokat segít az az egy-két helyen elindított program, mely a roma tanulók egyházi iskolába való bekerülését segíti (pl. Miskolc Jezsuita Gimnázium; Pannonhalma, Bencés Gimnázium).

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Szent Imre ösztöndíját sok rászoruló roma tanuló is megkapja.

2. Keresztény Roma Szakkollégiumok

A Katolikus Egyház több helyen roma szakkollégiumokat tart fenn: Budapest (jezsuiták); Miskolc (görög katolikus); Szeged (Szeged-Csanádi egyházmegye). Külön értékük a kettős (cigány és magyar) identitás erősítése

3. Segítségnyújtás a tanulásban

A Katolikus Egyház sok helyen *közösségi házak*at hozott létre. Ezekben délelőtt kisgyermekes édesanyákkal, bölcsődés és óvodás korú gyermekekkel foglalkoznak, délután pedig iskolás gyerekek számára szerveznek foglalkozásokat különböző formákban. Sok helyen működik a házakban baba-mama klub, családi napközi, ifjúsági klub, táncsoport, jogi tanácsadás stb. Sok közösségi ház biztosít lehetőséget fürdésre és mosásra, sok helyen működik szegénykonyha a rászorulók számára.

Több helyen működnek a nyolc osztály elvégzését szolgáló speciális iskolák felnőttek, illetve a normál oktatásból valamilyen okból kihullott gyerekek számára (pl. a jezsuita alapítású Lehetőségek iskolája, vagy a marista fenntartású iskolai osztály Esztergomban).

4. Cigány nemzetiségi középiskola

A cigány nyelv és kultúra megmaradásához elengedhetetlenül szükséges volna néhány nemzetiségi középiskola létrehozása, ahol a cigány nyelvet és hagyományokat magasabb szinten is lehetne továbbadni, művelni. Kívánatosnak látszik, hogy a megfelelő feltételek megléte esetén egy-egy ilyen intézmény fenntartását egyházi fenntartó vállalja.

5. A romológia oktatása a katolikus felsőoktatásban

Fontos feladat a romológia oktatása a katolikus felsőoktatási intézményekben. Ezáltal a saját szemléletünket tudnánk továbbadni a jövő cigányokkal kapcsolatos társadalmi döntéseit meghatározó értelmiség számára is.

IV. Szociális segítség

1. Munkahelyteremtés

A rendszerváltozásig a magyarországi cigányság túlnyomó többsége dolgozott. 1993-ban már csak a munkaképes cigányság 28 %-ának volt munkahelye. Ez a helyzet azóta is lényegében változatlan. Jelenleg a foglalkoztatottsági arány a teljes népességben 39 %, a romák között 16 %. Ez a romák körében meglévő hatalmas arányú munkanélküliség a jelen társadalmi feszültségek és a közbiztonság romlásának legfőbb oka.

A munkahelyteremtés nem egyházi feladat. Ugyanakkor a keresztény életeszmény és a szeretetből fakadó erő sok helyen arra ösztönöz egyházi intézményeket és hívő embereket, hogy ebben a problémában is próbáljanak segíteni a lehetőségeikhez mérten. Ilyen kezdeményezések például az Egri Főegyházmegyei Karitás vetőmag programja, a Váci Egyházmegye gyógynövénygyűjtő és befőt programja, vagy az esztergomi baromfi program.

2. Lakhatás

A cigányság lakásviszonyai sok esetben nyomorúságosak. Egy 2002-es adat szerint a cigányok által lakott lakások kb. 41%-ában nincs fürdőszoba, 34%-ában nincs vezetékes víz. A romák között a szegénységi küszöb alatt élők aránya 70% (TÁRKI 2010-es adat).

A Katolikus Egyház és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat néhány helyen a lakhatás problémájában is segítséget nyújt (pl. Baglas pusztá, Esztergom, Nyíregyháza Huszár telep, Tarnabod, Veszprém).

3. Egészségügy

A cigány népesség egészségi állapota sokkal rosszabb az országos átlagnál. A felnőtt roma népesség kb. 66 %-a szenved valamilyen betegségben. Az átlagos halálozási év is sokkal alacsonyabb, mint az országos átlag. Ennek egyik oka az egészségügyi ellátottság hiánya, egy másik ok az egészségtelen életmód (pl. a felnőtt romák kb. 77 %-a dohányzik).

A Katolikus Karitás és a katolikus Egészségügyi intézmények segítséget adhatnának ingyenes, a telepre kivitt szűrésekkel, egészségügyi felvilágosítással.

4. Karitás

A karitás sokféle módon segíti a rászorulókat (romákat és nem romákat egyaránt), pl. gyógyszer akcióval, használt ruha vagy tartós élelmiszer osztással. Fontos ügyelni arra, hogy a karitatív segítséget ne ugyanaz a személy adja, aki az evangelizációt végzi.

Magyar Katolikus Püspöki Konferencia

2015. március 4.